

COVID-19 SU, SANİTASYON VE ATIK YÖNETİMİ ÖNERİLERİ

(27.03.2020 Tarihli Geçici Döküman)

KLİMUD Sterilizasyon, Dezenfeksiyon ve Antisepsi Çalışma Grubu tarafından hazırlanan bu döküman güncel bilgiler doğrultusunda yenilenecektir. Bu dökümanda önerilen akış şeması tavsiye niteliğinde olup kurumsal altyapı farklılıklarından oluşabilecek riskler göz önünde bulundurularak **her kurum kendi risk değerlendirmesini yapmalıdır**.

Henüz COVID-19 virüsünün içme suyunda ya da kanalizasyonda hayatta kaldığına dair ve fekal-oral yolla bulaştığına dair bir kanıt yoktur.

COVID-19'un yüzeylerde **2saat ile 9 gün** arasında canlı kalabildiğini gösteren çalışmalar vardır. **% 70 etanol veya sodyum hipoklorit** gibi yaygın dezenfektanlar kullanılarak **1 dakika** içinde dezenfeksiyon sağlanmaktadır.

Su kaynaklarının etkili merkezi dezenfeksiyonu için, **pH <8.0'da** en az **30 dakika** temas süresinden sonra **≥0.5 mg / L serbest klor** konsantrasyonu olmalıdır. Merkezi su arıtma yapılmıyorsa yüksek performanslı ultrafiltrasyon veya nanomembran filtreler kullanılmalıdır. COVID-19 ile ilgili net bilgi olmamakla beraber diğer koronavirus türleri ultraviyole ışınlarına karşı duyarlıdır.

COVID-19'un atık su ile bulaştığına dair henüz bir kanıt olmamasıyla beraber yine de atık sular için atık stabilizasyon havuzu (oksidasyon havuzu ve ya lagün) bulundurulmalıdır.

Sağlık Kuruluşlarında Su, Sanitasyon, Hijyen ve Atık Yönetimi

- Kişisel koruyucu ekipmanları (KKE) takmadan önce ve çıkardıktan sonra, eldiven değiştirirken, şüpheli veya onaylanmış COVID-19 enfeksiyonu olan bir hastayla veya atıklarıyla herhangi bir temastan sonra, herhangi bir solunum salgısı ile temastan sonra, yemekten önce ve tualeti kullandıktan sonra dahil olmak üzere el temizliği yapılmalıdır.
- Şüpheli ve hasta kişiler için ayrı tuvalet ve banyo bulunmalıdır. Bu sağlanamıyorsa KKE giymiş bir kişi tarafından tuvaletler **günde en az iki defa** temizlenmeli ve dezenfekte edilmelidir. Dışkıların atık su arıtımı yapılmadan kanalizasyona karışması engellenmelidir. **Ayrıca sağlık personeli için ayrı tuvaletler mutlaka bulunmalıdır.**
- Şüpheli ya da teyit edilen kişilerin dışkı biyolojik atık olarak değerlendirilmelidir. KKE olmadan temas edilmemeli ve sonrasında mutlaka el hijyeni uygulanmalıdır.

- Kirli KKE güvenli yıkama alanına gidene kadar kapalı bir torbada muhafaza edilmelidir.
- Şüpheli ve teyit edilmiş kişilerin çarşafı ve hasta kıyafetleri günde en az bir kez ve hasta taburcu edildiğinde değiştirilmeli ve değiştirme işini yapan kişi mutlaka KKE kullanmalıdır. Bu tekstillerin yıkanması ve dezenfeksiyonu ayrı bir yerde yapılmalıdır.
- **Çamaşır deterjanı ile 60–90 ° C (140–194 ° F) su** ile makinede yıkanması önerilir. Çamaşır temiz suyla durulanmalı ve çarşafın güneş ışığı altında tamamen kurumasına izin verilmelidir.
- COVID-19 hastalarının bakımı sırasında üretilen tüm sağlık atıkları, belirlenmiş kaplarda ve torbalarda güvenli bir şekilde toplanmalı, işlenmeli ve daha sonra tercihen yerinde güvenli bir şekilde atılmalı veya işlenmelidir.

- Tanısı şüpheli ve tanısı kesinleşmiş hastalardan gelen tüm atıklar tıbbi atık olarak bertaraf edilmelidir.
- Tıbbi atığı çift katmanlı bir tıbbi atık torbasına koyun, torbayı kablo bağları ile kaz boynu şeklinde sıkıca kapatın ve torbaya 1000 mg/L klor içeren dezenfektan püskürtün.
- Kesici cisimleri özel bir plastik kutuya koyun, kutuyu kapatın ve kutuya 1000 mg/L klor içeren dezenfektan püskürtün.
- Atık torbasını bir tıbbi atık transfer kutusuna koyun, özel bir enfeksiyon etiketi yapıştırın, kutuyu tamamen kapatın ve transfer edin.
- Atığı, tıbbi atıklar için olan depolama alanına, sabit bir yolla ve sabit bir zaman diliminde transfer edin ve diğer tıbbi atıklardan ayrı olarak depolayın.
- Tıbbi atıklar, onaylanmış bir tıbbi atık tedarikçisi tarafından toplanmalı ve bertaraf edilmelidir.

KAYNAKLAR

1. Kampf G, Todt D, Pfaender S, Steinmann E. Persistence of coronaviruses on inanimate surfaces and their inactivation with biocidal agents. J Hosp Infect. 2020;104(3):246–51.
2. SARS-CoV-2 – water and sanitation. Adelaide: Water Research Australia; 2020 (http://www.waterra.com.au/r9544/media/system/attrib/file/2199/WaterRA_FS_Coronavirus_V10.pdf, accessed 3 March 2020).
3. Chemical disinfectants: guideline for disinfection and sterilization in healthcare facilities (2008). In: CDC/Infection Control [website]. Atlanta: US Centers for Disease Control and Prevention; 2019. <https://www.cdc.gov/infectioncontrol/guidelines/disinfection/disinfection-methods/chemical.html>, accessed 3 March 2020).

